

da-modako bihurtzen ziren eta aktore oso famatuekin harremantzen ziren». Alboko orrialdean Gary Cooper aktore famatua ikus daiteke raketista talde batekin, 1952an.

Maria Antonia Uzkuadun, *Txikita de Anoeta* goitizenez ezagunagoa, punta-puntako pilotaria izan zen 1941etik 1967ra bitartean. Garai guztietako raketista onena bezala hartzen da, eta, Mexikon jokatu zuenean, sari oso garrantzitsuak banatzeko deitzen zioten; hipodromoko sariak, literatur mailakoak... Kontatzen dutenez, raketistek kaletik bakarrik ezin zuten ibili, ikusmin handia pizten zuelako. Eta taxi bat izaten zuten etxeko atarian egun osoan beraien zain, joan behar zuten tokira eramateko.

EHUNKA EMAKUME

1943. urteko estatistika baten arabera, jokamolde guztiak kontuan hartuta (esku, pala, erremontea, zesta...) 1.432 pilotari profesional zeuden eta horietatik erdia baino gehiago, 734 zehazki, emakume raketistak ziren. 1947. urteko beste datu baten arabera, urte hartan 737 raketista profesional zebiltzan kantxetan.

1935. urtean, eta izandako arrakasta ikusita, beste enpresa gizon batzuek ere interesa agertu zuten. Hartara, Jesus Goiri palista izandakoa Anabitartengana joan zen aholku eske, Anabitartek Madrilen egin zuena berak Bartzelonan egin nahi zuela-eta. Hala, Madrilen Anabitartek zituek raketista onenak Goirik Bartzelonan irekitako frontoira eraman zituen.

Beraz, Estatuan Madril eta Bartzelona izan ziren raketaren gune indartsuenak. Estatu espainolean 37 frontoi izatera iritsi ziren eta bakoitzean 30-40 raketista aritzen ziren. Egunero jokatzeko zitzuten partidak, punta-puntan ez zebiltzanek arratsalde eta gauz, eta, onenek, gauz bakarrik. Horrek esan nahi du egunero betetzen zirela frontoiak. Eta diru asko mugitzen zen apustueta. Garaiko egunkariak kontatzen dutenez, egun batean Mexikoko frontoi

batean garaiko 916.000 pezeta jokatzera iristen ziren apustulari denen artean. 1952. urteko egun batean dirutza hori jokatzea esanguratsua da.

«RAKETISTEN UNIBERTSITATEAK»

Hainbeste mugimendu sortzen zuten jardunaren oinarrian raketistak zeuden, eta, beraz, harrobiak garrantzia handia hartu zuen. 1936. urtean, gerra aurretik, «Raketisten unibertsitateak» zeuden martxan. Garaiko egunkari batek jasotzen duenez, Eibarren hiru eskola zeuden martxan eta Zarautzen, Errenterian eta Tolosan beste bana irekitzeak ziren.

«Raketak arrakasta handia zuenez, neskak behar ziren. Eta orduan Euskal Herrira neska bila etortzen hasi ziren; ondorioz, raketisten eskolak sortu ziren. Neskato horiek 12-13 urterekin hasten ziren eskola horietan eta denen helburua izaten zen formakuntza jaso eta kanpora joa-

Goiko argazkian, Mexikoko Colon frontoiko inaugurazioa, 1952. urtean. Lerroon gainean, garaiko raketista koadro hoberenetakoa Kuban, 1957. urtean. GAUR8

tea, Madrila, Bartzelonara, Mexikora edo Kubara», kontatu du Palomok. Raketista eskola horietara joateko ordaindu egin behar izaten zen.

Familia askok inbertsio modura ulertzen zuten, gerora raketista profesional izan eta alabak etxera dirua ekarriko zuelakoan.

Raketisten artean denetarik zegoen, hobeak eta txarragoak. Baina denek Federazioaren bitartez proba bat pasatu behar izaten zuten debutatu ahal izate-

«Raketistak modako emakumeak zirela esan daiteke. Mexikora eta Kubara joaten zirenean, moda-modako bihurtzen ziren eta aktore oso famatuekin harremantzen ziren»

«Arrakasta zuenez, neskak behar ziren. Euskal Herrira neska bila etortzen hasi ziren eta, ondorioz, raketisten eskolak sortu ziren. Neskato horiek 12-13 urterekin hasten ziren»

ko. Eta raketisten mailaren arabera, beren soldata ere desberdina zen.

Punta-puntan aritzen ziren raketisten soldatak garrantzitsuak ziren. Esaterako, Agustina Otaolak bere ibilbide ia osoa Madrilen osatu zuen. Baina 1957. urtean Habana-Madrid frontoian jokatzeko kontratatu zuten eta Habanara joan zen. Berez urtebeterako kontratua zuen, baina gerra soinuak tarteko, beldurtu eta bi hilabetera etxera bueltatu zen. Bi hilabete jokatu zituen, baina lau kobratu, hilean 30.000 pezeta. Dirutza bat garai hartan.

Mexikon, 1960. urtean, Agustina 16.500 pezetako soldata sinatu zuen. Urte hartan bertan, Oarsoaldean erdi-go mailako soldata bat hilean 4.000 pezeta ingurukoa zen. Madrilen eta Bartzelonan raketisten soldatak txikiagoak ziren, baina ez nolanahi-koak.

Soldataz aparte, kinielatan lortutakoa ere raketistentzat izaten zen. «Lehenengo kiniela jokatu behar izaten zuten gero partida jokatu behar zuten lau pilotarietara eta beste bik. Ilaran jartzen ziren, bat baten aurka, eta sei tanto lortzen zituenak irabazten zuten. Hor dirua mugitzen zen, apustu mota bat baitzen kiniela. Eta horko diruaren zati bat raketistentzat zenez, haien zatiz pizgarri bat zen kinielena», kontatu du Juanesek.

Raketisten artean panorama anitza zen hala ere, eta denek ez zuten Agustina Otaolak adina irabazten. Baziren lortutako diruarekin biziraute zutenak eta zerbait sobera izanez gero familiar bueltan ematen ziotenak. Pentsatzekoa da horiek juxtuago biziko zirela. «Raketista bihurtzearena familiaren inbertsio bat izaten zen neurrian, familiak bueltan jasotzen zuten raketistak irabazitakoaren parte bat. Eta denek ez ziren hain ondo bizi; gastuak zeuden, raketak erosi behar ziren, etxetik kanpo bizi...», zehaztu du Palomok.

Behin kinielak jokatu, partida izaten zen, normalean bi biren kontra. Partida batzuetan baldintzak izaten ziren, ahalik eta orekatuena izate aldera. Raketisten arabera moldatzen zi-